

دانشگاه الزهراء(س)

دانشکده ادبیات، زبان ها و تاریخ

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته تاریخ

گرایش تاریخ اسلام

عنوان

تصویر سیاسی پیامبر در آثار ویلیام مونتگمری وات

استاد راهنما

آقای دکتر علی محمد ولوی

استاد مشاور

آقای دکتر محمد رضا بارانی

دانشجو

رضوان دینانی نجف آبادی

بهمن ۱۳۸۹

فهرست

۱.....چکیده

۲.....مقدمه

فصل اول : کلیات پژوهش

۵.....مسأله پژوهش

۶.....پرسشهای پژوهش

۶.....فرضیات پژوهش

۷.....اهداف پژوهش

۷.....مفاهیم و واژگان

۸.....روش تحقیق

۸.....پیشینه پژوهش

۱۰.....معرفی و بررسی منابع پژوهش

فصل دوم : درباره مونتگمری وات

۱۶.....۲-۱ مونتگمری وات کیست؟

۱۹.....۲-۲ منابع مورد استفاده وات

۲۱.....۲-۳ روش تاریخ نگاری وات

- ۳-۲-۱- تأثیرپذیری وات از مکتب تجربه گرایی ۲۳
- ۳-۲-۲- تبیین و تفسیر وقایع تاریخی همراه با تحلیل های ذهنی ۲۵
- ۳-۲-۳- تحلیل جامع و کامل قضایای تاریخی ۲۵
- ۳-۲-۴- بهره مندی از منابع اولیه و نقد و بررسی آنها ۲۶
- ۳-۲-۵- رویکرد مادیگرایانه ۲۶
- ۳-۲-۶- شیوه ی انکار و تشکیک ۲۷

فصل سوم: شخصیت سیاسی پیامبر(ص) از دیدگاه وات

- ۳-۱-۳- اهداف کلان سیاسی پیامبر اسلام ۳۰
- ۳-۱-۱- هدف پیامبر(ص) از تشکیل حکومت ۳۰
- ۳-۱-۲- غایت حکومت از نظر پیامبر(ص) ۳۲
- جنگ و صلح از دیدگاه پیامبر(ص) ۳۶

شیوه تشکیل و اداره حکومت / سیاست های اجرائی پیامبر در حکومت

- ۳-۲-۱- بهره گیری از ابزار تجارت و اقتصاد ۴۳
- ۳-۲-۲- ابزار وحی (تخیل خلاق) ۴۵
- ۳-۲-۳- نقش ویژگیهای فردی پیامبر(ص) ۴۹
- ۳-۲-۴- ازدواجها و طلاقهای سیاسی پیامبر(ص) ۵۰
- ۳-۲-۵- ابزار مهاجرت ۵۳

۳-۲-۶- هوشمندی سیاسی پیامبر(ص) ۵۴

۳-۲-۷- ابزار تبلیغ ۵۸

۳-۲-۸- خشونت و قتل‌های سیاسی ۵۸

۳-۲-۹- مصلحت‌اندیشی‌های سیاسی ۶۰

۳-۲-۱۰- رهبری در پرتو اطاعت از قانون و بیعت بارهبر ۶۲

۳-۲-۱۱- بهره‌گرفتن از اعتقادات یهود و مسیح ۶۵

۳-۲-۱۲- کشور گشایی و توسعه قلمرو ۶۹

۳-۳- سایر عوامل تأثیرگذار بر حکومت پیامبر

۳-۳-۱- نقش مردم در حکومت ۷۰

۳-۳-۲- احزاب و گروه‌های فشار ۷۲

نتیجه‌گیری ۸۲

پیوست: آثار ویلیام مونتگمری وات (کتب و مقالات) ۸۵

فهرست منابع ۹۰

چکیده انگلیسی ۹۳

چکیده

گسترش مطالعه و پژوهش درباره اسلام، پیامبر اسلام و اندیشه های متعالی آن از سوی خاورشناسان، پدیده ای است که امروزه به ویژه در نیم قرن اخیر با آن مواجه ایم و گسترش دپارتمان های مطالعات اسلامی و مراکز و موسسات اسلام شناسی در غرب از نمودهای آن می باشد. این همه حاکی از تأثیرگذاری این دین و اندیشه های آن در سطح گسترده جهانی است. از این روآشنائی با دیدگاه خاورشناسان درباره اسلام بویژه شخصیت پیامبر اسلام برای هر پژوهشگر مسلمانی مفید و ضروری است.

در این تحقیق، دیدگاه یکی از بزرگترین اسلام شناسان انگلیسی زبان معاصر بنام ویلیام مونتگمری وات درباره شخصیت سیاسی پیامبر(ص) و روند تغییراتی که این دیدگاه در دوره های مختلف زندگی او داشته، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. دستیابی به ویژگی های اندیشه های سیاسی دین اسلام و ارزیابی مثبت از عملکرد سیاسی پیامبر اسلام از نگاه یک خاورشناسان مسیحی که همواره در آثار خود نگاه غیردینی داشته، مهم و قابل توجه است. در این تحقیق کلیه آثار وی که به گونه ای به معرفی شخصیت سیاسی پیامبر(ص) پرداخته اند با رویکردی سنخ شناسانه به شیوه توصیفی - تحلیلی در سه محورمورد مطالعه قرار گرفته است. (۱) محور اندیشه های کلان سیاسی پیامبر که به هدف و غایت حکومت از نگاه پیامبر پرداخته و مسائل مهمی چون جنگ و صلح و جهاد در اندیشه سیاسی پیامبر اسلام در آثار وات مورد بررسی قرار گرفته است. (۲) محور سیاست های اجرائی پیامبر که به شیوه تشکیل حکومت و ابزارهای حکمرانی و سیاستگری پیامبر در جامعه می پردازد. (۳) در محور سوم سایر عوامل تأثیرگذار در اندیشه سیاسی پیامبر در آثار وات بررسی شده و مسائلی مانند نقش مردم و احزاب و گروه های

مختلف در حکومت پیامبر مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت پس از بررسی آثار مکتوب و مصاحبه های وات و سیر تحول و تغییرات آن می توان به ارزیابی مثبت وات از سیره سیاسی پیامبر دست یافت و باید گفت که از دیدگاه موننگمری وات، مستشرق مسیحی اسکاتلندی، پیامبر اسلام سیاستمداری موفق و خیرخواه بوده و می تواند الگوی مناسبی برای بشریت در تمامی عرصه ها باشد.

مقدمه:

اسلام شناسان غربی طی قرون گذشته دیدگاههای متفاوتی راجع به پیامبر(ص) اسلام داشته اند و این دیدگاهها به دلیل اهمیت ویژه پیامبر اسلام نزد مسلمانان، همواره مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. در این تحقیق بر آنیم تا نظر موننگمری وات، مورخ، محقق و اسلام شناس بزرگ انگلیسی معاصر را در این مورد بدانیم و این که او در تحقیقات خود از کدام منابع استفاده کرده است؟ چه شیوه ای را در پیش گرفته است و با چه رویکردی به پیامبر(ص) اسلام نگرسته است؟ و دیدگاه های او به چه میزان به دیدگاه مسلمانان نزدیک است؟

انتخاب موننگمری وات برای تحقیق و بررسی دیدگاه او درباره پیامبر اسلام، علاوه بر اهمیت شان و جایگاه پیامبر اسلام نزد مسلمانان و بالطبع حساسیت به جای مسلمانان بر دیدگاههای مستشرقین و غربیان بر حضرت، به وسعت و کثرت آثار وات در زمینه اسلام پژوهی و نیز تحصیلات و تخصص دانشگاهی وی و مخصوصاً تسلط ایشان بر زبان عربی و مراجعه مستقیم به منابع دست اول تاریخ اسلام نیز مرتبط می گردد.

اگر موننگمری وات همچون بسیاری از دیگر مستشرقان اروپایی فقط با استناد به منابع غربی به تبیین شخصیت پیامبر می پرداخت، مورد توجه این تحقیق قرار نمی گرفت. لکن از روند زندگی و تحصیلات وی بر می آید که به طور

علمی و آکادمیک به اصل منابع تاریخ اسلام (هرچند بیشتر به منابع اهل سنت) مراجعه کرده و تصویری نزدیک تر از دیگر مستشرقین به تصویر حقیقی پیامبر ارائه نموده است.

در این تحقیق پس از طرح کلیات پژوهش در فصل اول، به معرفی وات، آثار و شیوه تاریخ نگاری او در فصل دوم می‌پردازیم و سپس در فصل سوم به طور مفصل نظرات وی را در آثار مختلفش راجع به ابعاد مختلف شخصیت سیاسی پیامبر(ص) بیان می‌کنیم و در آخر از کلیه مطالب ذکر شده با بررسی آثار متقدم و متاخر وی به یک نتیجه کلی، تحت عنوان " تصویر سیاسی پیامبر(ص) از دیدگاه ویلیام مونتگمری وات " می‌رسیم .

از استاد محترم جناب آقای دکتر ولوی به جهت راهنماییهای دلسوزانه بنده در انجام کار و زحماتی که متحمل شده اند و همچنین از جناب آقای دکتر بارانی و راهنماییهای بی‌دریغشان کمال تشکر را دارم.

فصل اوّل

کلیات پژوهش

مسأله پژوهش

در طول قرنهای متمادی، تحقیق و تفحص پیرامون ابعاد زندگی و شخصیت پیامبر اسلام و بخصوص تصویر سیاسی حضرت همواره مورد توجه مستشرقان بوده است و اروپا از همان قرن هشتم میلادی به بعد در مواجهه با مسلمانان همواره چهره ای سراسر تحریف و تخریب از پیامبر اسلام (ص) در کتب و نوشته های غربیان به تصویر کشیده است. اروپاییان تحت تأثیر حاکمیت کلیسا، بدون مراجعه به منابع اصلی تاریخ اسلام و یا دسترسی به ترجمه صحیح قرآن همواره چهره اسلام را مخدوش و پیامبر (ص) را فردی غیر انسانی و شهوت ران و در عرصه سیاست خشن، منفعت طلب و جنگجو معرفی کرده اند. لکن از قرن هجدهم به بعد که به تدریج منابع اصلی به کتابخانه ها و مجامع علمی اروپا راه یافت و ترجمه های بهتر و صحیح تری از قرآن در دسترس آنان قرار گرفت، تصویر دیگری از پیامبر (ص) علی الخصوص در عرصه سیاست به جهانیان عرضه شد.

یکی از کسانی که در این زمینه تحقیقات جدی و محققانه ای ارائه داد، ویلیام مونتگمری وات است که در طی ۵۰ سال عمر مفید علمی خود با تألیف بیش از ۶۰ کتاب و مقاله و ارائه سخنرانی و مصاحبه راجع به اسلام، قرآن، پیامبر (ص)، عرفان و فلسفه و مسیحیت، با تسلط فراوانی که بر زبان و ادبیات عرب داشت، خدمت بزرگی به جامعه غرب در معرفی بهتری از اسلام و پیامبر (ص) به آن نمود.

سه کتاب از مهمترین کتابهای وات به نامهای "محمد در مکه" (۱۹۵۳)، "محمد در مدینه" (۱۹۵۶) و "محمد پیامبر (ص) و سیاستمدار" (۱۹۶۴)، کاملاً اختصاص به پیامبر (ص) دارند و عمده نظرات وات راجع به پیامبر (ص) و شخصیت سیاسی ایشان، در این سه کتاب آمده است.

البته کلیه آثار وات در این کار مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است.

در این تحقیق پس از بیان کلیات پژوهش و معرفی وات، به منظور ارائه تصویر سیاسی پیامبر(ص) از دیدگاه وی در یک فصل کامل به طور مفصل به بررسی نظرات او در باب شخصیت سیاسی پیامبر(ص) پرداخته‌ایم و در ادامه اصول سیاست نظری و عملی پیامبر در حکومت ایشان را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌ایم و اینکه آیا دیدگاه وات در ترسیم چهره سیاسی پیامبر در آثار متقدم و متاخر وی پس از انقلاب اسلامی ایران تغییری کرده است یا خیر.

پرسش‌های پژوهش

با توجه به اینکه آثار و نوشته‌های وات در قالب کتب و مقالات وی پیرامون چهره سیاسی پیامبر(ص) در این تحقیق مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته، سوال اصلی که به دنبال یافتن پاسخ آن هستیم عبارت است از اینکه وات چه تصویری از چهره سیاسی پیامبر(ص) در آثار خود ارائه کرده است؟

در مرحله بعد به این مسأله نیز می‌پردازیم که آیا این تصویر در آثار متأخر وات نسبت به آثار اولیه وی

تغییر کرده است یا خیر؟

فرضیات پژوهش

در این تحقیق دیدگاه وات پیرامون شخصیت سیاسی پیامبر(ص) مورد بررسی قرار گرفته و دو فرضیه زیر در نظر گرفته شده است:

۱- دیدگاه وات در باره تصویر سیاسی پیامبر(ص) صلح جویانه و هم‌دلانه با مسلمانان است .

۲- تصویر سیاسی ارائه شده از پیامبر(ص) در آثار متأخر وات نسبت به آثار متقدم او هم‌دلانه‌تر و صلح

جویانه‌تر است .

اهداف پژوهش

به توجه به جایگاه ویژه پیامبر اسلام نزد مسلمانان، بررسی، تجزیه و تحلیل و نقد آثار خاورشناسان همواره مورد مطالعه و دقت نظر جدی مسلمانان بوده است.

بزرگانی چون گلد زیهر، لامنس، شاخت، رودنسون، شیمل و وات از جمله این خاورشناسان هستند. در میان آنان مونتگمری وات مستشرق اسکاتلندی است که بدلیل توجه خاص او به مطالعات اسلامی و مخصوصاً زبان و ادبیات عربی از نزدیک با منابع اصلی تاریخ اسلام آشنا شده و لذا دیدگاههای متفاوتی را ارائه کرده است که در خور توجه است. نظرات وی بطور کلی مورد تشویق و تأیید مسلمانان در قرن معاصر قرار گرفته است بطوریکه در سال آخر عمر وی، کشور جمهوری اسلامی ایران قصد تجلیل از وی در همایش چهره های ماندگار داشته است. در این تحقیق با روش توصیفی _تحلیلی، آراء و نظرات وی برای آشنا شدن بیشتر جامعه مسلمان با اندیشه‌ای این مستشرق بزرگ انگلیسی زبان مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مفاهیم و واژگان

تصویر سیاسی، صلح جویانه و هم‌دلانه

واژه تصویر از ریشه صور معادل image در زبان انگلیسی به معنای وجهه، سمبل و شکل می‌باشد.^۱

همچنین به معنای رسم نمودن و چیزی را آفریدن می‌باشد.^۲ واژه سیاست نیز معادل انگلیسی politics به

معنای حکومت و ریاست، حراست و حکم راندن بر رعیت و نیز پاس داشتن ملک می‌باشد.^۱

^۱ - علی محمد حق شناس، (۲۰۰۸)، فرهنگ هزاره، تهران، نشر معاصر

^۲ - دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۷)، لغت نامه، زیر نظر محمد معین و جعفر شهیدی، تهران، انتشارات موسسه دهخدا، جلد ۵، ص ۶۷۷۶. همچنین خلیل جد، (۱۳۸۷)، فرهنگ لاروس، ترجمه سید حمید طبیبیان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ج ۲، ص ۲۷۱۰.

واژه سیاسی منسوب به سیاست است و منظور از تصویر سیاسی در این تحقیق ارائه شیوه حکومت و ریاست پیامبر(ص) اسلام در طی ۲۳ سال در مکه و مدینه می‌باشد.

همچنین واژه های صلح جویانه و هم‌دلانه که هر دو واژه صفت فاعلی مرکب می باشند، به معنای متفق الرأی، خواهان صلح و آشتی طلبانه می‌باشند^۱، که در این تحقیق به معنای نزدیک بودن آراء و دیدگاه های مونتگمری وات به چهره حقیقی پیامبر و دیدگاه های مسلمانان می‌باشد و نه آنگونه که مستشرقان مغرض به تصویر کشیده‌اند.

روش تحقیق

این تحقیق با مراجعه به آثار مونتگمری وات به شیوه توصیفی_تحلیلی انجام شده است. ابتدا کلیه کتاب‌های وات، مقالات، سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های به چاپ رسیده او از طریق کتابخانه‌ها، سایتهای اینترنتی و کتابخانه‌های الکترونیکی تهیه شده و پس از مطالعه و دسته بندی مطالب مورد نظر، مورد تبیین و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

لازم به ذکر است کلیه آثار ترجمه شده وات و آثار انگلیسی ترجمه نشده در دسترس، در این تحقیق مورد

استفاده قرار گرفته است

پیشینه پژوهش

در مورد آراء و نظرات وات درباره پیامبر(ص) تاکنون تحقیقات وسیعی صورت نگرفته است. آنچه موجود است شامل مقالات و نظرات پراکنده و مختصر در کتاب‌هایی چون: اسلام از نظر دانشمندان غرب از علی اصغر حکمت،

^۱ - لغت نامه دهخدا، ج ۹، ص ۱۳۸۶۶. همچنین فرهنگ لاروس، ج ۲، ص ۱۲۲۹.

^۲ - لغت نامه دهخدا، ج ۱۵، ص ۲۳۵۳۶. و ج ۱۰، ص ۱۵۰۲۶.

مطالعات اسلامی در غرب از محسن الویری، محمد در اروپا از مینو صمیمی، نقد آثار خاورشناسان از مصطفی حسینی طباطبایی و مطالعات اسلامی در غرب انگلیسی زبان از دکتر مرتضی اسعدی می‌باشد. مینو صمیمی در کتاب خود داستان هزار سال افسانه سازی و دروغ پردازی در غرب علیه پیامبر اسلام را تبیین کرده است و نظرات مثبت و منفی وات در مورد شخصیت پیامبر را تحلیل می‌کند. مصطفی حسینی طباطبایی نیز به نقد و بررسی دیدگاه‌های بیست تن از خاورشناسان نامدار از جمله مونتگمری وات در مورد پیامبر اسلام (ص) و در بخشی دیگر به نقد و بررسی مقالاتی از دایره المعارف اسلام از خاورشناسان اروپایی پرداخته است. وی پژوهش‌های وات را منصفانه و علمی می‌داند اما معتقد است که خالی از لغزش نیست.

همچنین مقالاتی چون "نقد کتاب محمد در مکه و محمد در مدینه" از سید محمد ثقفی چاپ کیهان اندیشه شماره ۴۷، مقاله "مونتگمری وات، کشیش پیامبر(ص) شناس" از مهدی فرمانیان چاپ مجله هفت آسمان شماره ۳۲، مقاله‌ی مرتضی کریمی‌نیا در مجله آئینه پژوهش سال دوازدهم، شماره دو، با عنوان "معرفی اسلام شناسان غربی، ویلیام مونتگمری وات"، که مختصراً به نظرات وات پرداخته است و مقاله دیگری از ایشان با عنوان "سیری اجمالی در سیره نگاری پیامبر(ص) اسلام در غرب"، کتاب ماه دین، شماره ۱۱۰، مقاله سید قاسم رزاقی موسوی با عنوان "باز خوانی دیدگاه مونتگمری وات درباره نبوت پیامبر(ص) اعظم" در مجله آئینه پژوهش شماره یازده و مقاله "گزارشی از یک کتاب" در مجله اندیشه تقریب شماره ده که به نقد و بررسی کتاب تأثیر اسلام در اروپا از مونتگمری وات پرداخته است نیز موجود می‌باشد.

همچنین پایان نامه ارشد آقای سید قاسم رزاقی موسوی با عنوان: "نقد و بررسی دیدگاه‌های مونتگمری وات درباره سیره نبوی" در موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی نیز از موارد مهمی است که تاکنون انجام شده است. ایشان در این پایان نامه با استناد به سه اثر اصلی وات در باره پیامبر یعنی محمد در مکه، محمد در مدینه و محمد

پیامبر و سیاستمدار، به بیان دیدگاه‌های متنوع وات در باره پیامبر پرداخته است. وی برخی از این دیدگاه‌ها را در راستای همان دیدگاه‌های غربیان می‌داند اما وات را هرچند تحت تاثیر منابع اهل سنت است، محقق می‌داند که اندیشه‌های برجسته‌ای دارد از جمله این که معتقد بود پیامبر به دلیل ایمان به کار خود و بصیرت و دور اندیشی اش جایگاه والای سیاسی در مدینه داشته است. آقای رزاقی در پایان نامه خود همه ابعاد زندگی و شخصیت پیامبر از دیدگاه وات را مورد بررسی قرار داده است حال آنکه در پژوهش حاضر فقط به تصویر سیاسی پیامبر از دیدگاه وات می‌پردازیم.

معرفی و بررسی منابع پژوهش

کلیه آثار وات شامل کتاب‌ها و مقالات او که نام آنها در فصل بعدی ذکر خواهد شد به علاوه یک مصاحبه مفصل وی در اواخر عمرش که در منزل خود او انجام شده و سخنرانی‌های چاپ شده او در این تحقیق مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته‌اند.

چهار ویژگی مثبت در کلیه آثار وات مورد توجه است:

- ۱- استفاده وات از منابع اصلی و دست اول. آثاری چون سیره ابن هشام، تاریخ طبری، طبقات ابن سعد و مغازی واقدی در کلیه نوشته‌های وات بطور وسیع مورد استناد قرار گرفته‌اند و در واقع یکی از علل منصفانه بودن وی در ارائه آراء و نظرات خود پیرامون پیامبر(ص) و اسلام همین مراجعه او به منابع دست اول عربی است.
- ۲- تحقیق در منابع مورد استفاده. وی از شیوه‌ای تاریخی _ اجتماعی برای بیان وقایع استفاده کرده است. وات اسلام و پیامبر(ص) را در زمان خودش به خوبی شناخته و دیدگاه‌های تاریخی و اجتماعی او و توجه به

ویژگی‌های آن عصر در بیان وقایع همواره مورد استفاده و رجوع اکثر نویسندگان و محققان پس از وی واقع شده است.

۳- استفاده از تفسیر و تجزیه و تحلیل در کنار ذکر وقایع تاریخی. این یکی از امتیازات کارهای وات است. هر چند اکثر دیدگاه‌های او به نقطه نظرات اهل سنت نزدیک‌تر است ولی وات به ذکر صرف وقایع بسنده نکرده است و همواره به تحلیل وقایع و در اکثر مواقع به دنبال آن به رد نظریات و تحلیل‌های سوگیرانه غربیان پرداخته است.

۴- بی‌طرفی و بی‌غرضی وات. وات در کلیه آثار خود در قضاوت‌ها و بیان نقطه نظرات خود همواره با بی‌غرضی عمل کرده است. وی اسلام و قرآن را از دیدگاه مسلمانان مورد بررسی قرار داده است. مثلاً او همواره به این دیدگاه مسلمانان که قرآن کلام وحی است و نه سخن پیامبر(ص) احترام گذاشته و به مقتضای آن عمل نموده است و یا همواره از عبارات "به اعتقاد مسلمانان" و یا "در قرآن چنین آمده است" استفاده کرده است.

لازم به ذکر است وات در سه اثر خود به لحاظ محتوایی بیش از آثار دیگر به تصویر سیاسی پیامبر(ص) پرداخته است که به ترتیب تاریخی عبارتند از: محمد در مکه، محمد در مدینه و محمد پیامبر و سیاستمدار. چنانچه از اسم کتاب‌ها پیداست، وات سیر تاریخی دوران زندگی و بعثت پیامبر(ص) در مکه و سیر تاریخی دوران زندگی پیامبر(ص) و ادامه رسالت او در مدینه را در دو کتاب محمد در مکه و محمد در مدینه بررسی کرده و خلاصه این دو را در کتاب دیگر خود آورده است.

علاوه بر مواردی که بر شمردیم، یکی دیگر از امتیازات وات در کتاب "محمد در مکه" این است که او رای جوزف شاخت مبنی بر اینکه پیش از شافعی استناد به اقوال و آراء صحابه و تابعین در استنباطات فقهی امری رایج بود اما پس از آن استناد به حدیث نبوی حتی با اسنادی مجعول جای رأی صحابه را گرفت، را در مقدمه کتابش رد کرد.

وات در این کتاب به آراء کسانی چون لامنس با عنوان "دیدگاه بد بینانه"^۱ می‌پردازد و از حملاتی که به پیامبر (ص) و اسلام شده دفاع می‌کند.^۲

محمد پیامبر و سیاستمدار: همانطور که گفته شد این کتاب خلاصه دو کتاب محمد در مکه و محمد در مدینه است و نکته یا نظر جدیدی در آن به چشم نمی‌خورد.

اما این سه کتاب از دیدگاه مسلمانان نواقصی دارند که کمابیش در کتاب‌های دیگر وات هم به چشم می‌خورد. این نواقص عبارتند از:^۳

۱. عدم پذیرش کامل وحی از سوی خداوند و دخالت برداشت‌های شخصی پیامبر (ص) و الهام و رؤیا در آن
۲. پذیرش آیات شیطانی،
۳. دخالت دین‌های یهود و مسیح در اسلام و پذیرش برخی تعالیم آنها توسط حضرت محمد،
۴. مصلحت‌اندیشیهای سیاسی پیامبر (ص) به مثابه قانون شکنی‌های وی،
۵. توسعه و گسترش اسلام با ابزار جهاد و جنگ ...

^۱- Cynical view.

^۲- Oxford University Press, p.154, Muhammad At Mecca, (1953), Montgomery Watt.

کتاب مهم دیگر وات بر خورد آراء مسلمانان و مسیحیان^۱ است. این کتاب شامل شرح آراء پیروان دو دین بزرگ اسلام و مسیحیت از زمان ظهور اسلام تا عصر حاضر است.

مؤلف به بررسی آراء و اندیشه‌های پیروان دو دین در زمینه‌های مختلف فلسفی و علمی می‌پردازد. و دیدگاه‌های طرف مقابل نسبت به طرف دیگر را بیان می‌کند و همواره به هر دو دسته توصیه‌های لازم برای ایجاد تفاهم و رفع سوء تفاهمات را بیان می‌کند.

وات در این کتاب، به طور غیر مستقیم از دیدگاه سلمان رشدی دفاع می‌کند و به دلیل ذهنیت‌های الهیاتی مسیحی خود به تصدیق و تفسیر الهی بودن رسالت پیامبر(ص) و وحی نمی‌پردازد.

در کتاب اسپانیای اسلام^۲ مونتگمری وات به شیوه تصرف اسپانیا توسط مسلمانان و وضعیت فرهنگی، علمی و اقتصادی آنان و تأثیری که بر اروپا گذاردند اشاره می‌کند. وات در این اثر خود با دیدگاه شرق‌شناسانه به انگیزه‌های تحریف شده فاتحان مسلمان نسبت به آنچه که پیامبر اسلام(ص) از کشور گشایی در نظر داشت اشاره می‌کند و در مجموع تصویری از اسپانیای متأثر از اسلام و سیر تاریخی آنرا بیان می‌کند. کتاب دیگر وی، تأثیر اسلام بر اروپای قرون وسطی^۳، شامل سخنرانی‌های وی در دانشگاه‌های فرانسه است و با ارایه نظری جامع درباره حضور اسلام در اروپا و عکس العمل اروپاییان در مقابل مسلمانان به تأثیر فراوان مسلمین در اروپا بر علم و فرهنگ و اقتصاد آن پرداخته و به دنبال اثبات مدیون بودن اروپاییان به فرهنگ و تمدن اسلامی است. وات در این کتاب خود به توصیف دیدگاه اروپاییان نسبت به پیامبر اسلام(ص) و مسلمانان می‌پردازد و ریشه تصویر خشن، شهوت ران و فریب کارانه

^۱- Muslim_Christian Encounters.Oxford .Clarenton Press .1991.

^۲- History At Islamic Spain.1965 .Copyright 1980 by B.T.N.K.

^۳-Montgomery WattT The Influence Of Islam On Medieval Europe.Oxford press.1972.

پیامبر اسلام (ص) نزد اروپاییان را اسلامی که فاتحان مسلمان در اروپا پیاده کردند و نیز تعلیمات قدیس توماس آکویناس مسیحی می‌داند.

دیدگاه‌های وات در این کتاب مورد نقد و بررسی جدی توسط دکتر مرتضی شیرودی قرار گرفته است^۱.

^۱ - شیرودی، مرتضی، (۱۳۸۶)، گزارشی از یک کتاب، اندیشه تقریب، شماره ۱۰.

فصل دوّم

درباره مونتهگمری وات

۲-۱ مونتهگمری وات